

بسم الله الرحمن الرحيم

المستشرق

مجموعه شعری نینی
با مقدمه دکتر حداد علل

محمد حسین انصاری نژاد

انصاری نژاد، محمدحسین، ۱۳۵۵ -
 شمس الشرف: مجموعه شعر آیینی/محمدحسین انصاری نژاد.
 قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۹.
 ۲۲۸ ص.
 ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸۲۵۲-۵
 فیا مسلسل: ۱۳۶۷
 شعر فارسی - قرن Persian poetry ۱۴ - ۲۰th century
 شعر مذهبی فارسی - قرن Religious poetry, Persian ۱۴ - ۲۰th century
 حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران، مرکز نشر هاجر
 Hozeh Elmīyeh Qom, Center management Hozeh Elmīyeh sisters, Centre Publications hajar
 PIR۸۳۳۴ ۸۶۱/۶۲ ۶۱۹۶۱۶۸

ناشر تخصصی زن و خانواده
 وابسته به مدیریت حوزه‌های علمیه قم

شمس الشرف مجموعه شعر آیینی

نویسنده: محمد حسین انصاری نژاد

مرکز نشر هاجر - ناشر تخصصی زن و خانواده

تعداد صفحه و قطع: ۲۲۸ صفحه رقعی + نوبت چاپ: اول / تابستان ۱۳۹۹

شمارگان: ۳۰۰ نسخه + قیمت: ۳۶۰/۰۰۰ ریال

چاپخانه: زلال کوثر + شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۳۷۸-۲۵۲-۵

نشانی: قم - بلوار معلم - مجتمع ناشران - واحد ۱۱۴

تلفن: ۰۲۵-۳۱۰۱۵ پیامک: ۱۰۰۵۳۱۰۱۵

hajarpub.ir info@hajarpub.ir

عنوان شعرها

- ۳۱..... ترانه‌های توحیدی
- ۴۶..... شمس الشرف
- ۸۳..... کریم باران‌ها
- ۹۲..... ناگهان حسین
- ۱۴۹..... تقسیم ستاره
- ۱۵۱..... شمسی الضحی
- ۱۵۴..... باغ سناباد
- ۱۸۱..... وسعتی از آفتاب گردانها

نگاهی به اشعار آئینی محمد حسین انصاری نژاد

غلامعلی حدّاد عادل

کجای وسعتی از آفتابگردان‌ها
کجای این شب مهتاب می‌زنی لبخند
شهید باغ اشارات چشم‌های تواند
تمام جاده چراغانی نفس‌هایت
زمین قلمروگل‌های آفتابی توست
دوباره دست تکان می‌دهی از آن سوها
کنار خیمه نرگس مسافری می‌خواند
در آکه تفرقه تعطیل کرده عاطفه را
بهار می‌رسد از راه تازه مثل ظهور
نشسته‌ای به تماشای ما پریشان‌ها
به روی مزرعه آفتابگردان‌ها
که مانده‌اند در اوصافشان غزل‌خوان‌ها
نشسته‌اند به پابوسی ات خیابان‌ها

زمان پر از هیجان شکوفه باران‌ها
دوباره شور شگفتی ست در نیستان‌ها
خوشا هوای تو و جشن گل به دامان‌ها
پرندگان پراکنده اند انسان‌ها
خوش است فرصت گل چیدن از فراوان‌ها
(تازه مثل ظهور، ص ۱۶۳)

غزلی که در آغاز مقاله آورده‌ایم یکی از شعرهای آئینی محمدحسین انصاری نژاد است؛ روحانی شاعری که اشعار آئینی خود را در مجموعه شمس الشرف درکنار دیگر دفترهای شعر خود منتشر کرده است. چون می‌خواهیم درباره شعر او سخن بگوییم، مناسب دیدیم قبل از هر سخنی نمونه‌ای از شعر او را به دست دهیم تا خواننده را با خود در راهی که در پیش داریم همراه کرده و فهم مقصود خود را آسان‌تر کرده باشیم.

در ابتدا باید گفت، در چهل سالی که از پیروزی انقلاب اسلامی می‌گذرد، روند حرکت در فضای شعر فارسی در ایران به سمت وسویی بوده که از جمله به پدید آمدن نوعی از شعر تحت عنوان «شعر آئینی» منتهی شده است. سابقه شعر آئینی را باید در «شعر مذهبی» جست و جو کرد و سراغ گرفت که از دیرباز در شعر فارسی و در ایران سابقه داشته و بیشتر در نعت، مدح و رشای معصومین (علیهم‌السلام) سروده می‌شده و بخش اعظمی از آن به واقعه عاشورا و مصائب حضرت سیدالشهدا (علیه‌السلام) اختصاص داشته است. به رغم این سابقه، در تقسیمات شعر فارسی نزد محققان و مورخان ادبی، نوعی از شعر تحت عنوان «مذهبی» در ردیف انواع دیگر، از قبیل غنایی و عرفانی و حماسی و تعلیمی، تشخص و تبلور نیافته بوده است. شاید بتوان گفت که علت اصلی این امر این بوده که چون مخاطب شعر مذهبی بیشتر توده مردم بوده‌اند، در این نوع شعر، اصل بر سادگی و همه کس فهم بودن آن بوده و دغدغه اصلی شاعران شعرهای مذهبی، بیشتر، برانگیختن

احساسات و عواطف عامه مردم از طریق سخن گفتن به زبان آنان بوده است. بی شک در بین شاعرانی که شعر مذهبی می سروده اند، شاعران توانایی مانند محتشم کاشانی بوده اند که شعر مذهبی فاخر می سروده اند، اما دغدغه عموم شاعران مذهبی، قبل از آنکه سرودن شعر فاخر باشد، سرودن شعر قابل فهم و قابل نقل برای توده مردم بوده است.

از مشروطه به بعد، تحوّل در زبان و شعر فارسی پدید آمد و علاوه بر نثر فارسی، شعر فارسی نیز از حیث زبان و موضوع و مضمون از شعر دوره قاجار و قبل از آن فاصله گرفت و جریانی تأثیرگذار، مانند شعر نو، فضای شعر فارسی را دگرگون کرد و حتی بر ذهن و زبان کسانی که شعر نو را از حیث قالب و وزن و قافیه نمی پسندیدند نیز تأثیر گذاشت. شعر مذهبی نیز، در این جریان بالنده، صیقل خورد و آرام آرام شاعرانی مذهبی سرا با قدرت و هنر شاعری بالا پدید آمدند که موضوع و محتوای شعرشان مفاهیم معنوی و مذهبی بود. در سال های قبل از انقلاب، از جمله این شاعران می توان از نعمت میرزا زاده (م. آرم) - که معلوم من نشد که زمانه کجاش برد / در بزم روزگار کجا خورد صاف و دُرد - مهرداد اوستا، علی موسوی گرمارودی و طاهره صفّارزاده نام برد که عموماً چه از حیث سبک و قالب شعر و چه از حیث زبان، به جریان نو و معاصر شعر فارسی تعلق داشتند، اما از حیث درونمایه و محتوای شعر تعلق خاطر معنوی و مذهبی داشتند.

انقلاب اسلامی، از آنجا که انقلابی دینی بود، میدان را برای شعر مذهبی باز کرد. با انقلاب، مفاهیمی چون ایمان، ایثار، شهادت و عدالت اجتماعی در مقیاسی وسیع عینیت و تحقق پیدا کرد و شاعران مذهبی ترجمان این آرمان ها و ارزش ها شدند. چنین بود که به تدریج، طی چهار دهه گذشته، در ستر ادبیات انقلاب اسلامی، جریان روبه رشدی تحت عنوان «شعر آئینی» شکل گرفت و شاعران بسیاری را در دامن خود تربیت کرد که بعضی از آنان مانند حمید سبزواری، مشفق کاشانی، علی معلّم، قیصر امین پور، سیّد حسن حسینی، زکریا اخلاقی،

نصرت‌الله مردانی، علیرضا قزوه، مرتضی امیری اسفندقه و ساعد باقری و در دهه‌های هشتاد و نود نسل جوان دیگری مانند فاضل نظری، حمیدرضا برقعی، علی محمد مؤدب و محمد مهدی سیارپدید آمدند که از زایایی و پویایی شعر آئینی در زبان فارسی معاصر خبر می‌دادند. شاعران زن نیز در جریان رشد و تبلور شعر آئینی نقش و سهم مؤثری داشتند که در جای دیگری باید مستقلاً از آنان سخن گفته شود.

محمدحسین انصاری نژاد، شاعر مجموعه شعرهای آئینی شمس‌الشرف، به این گروه دوم شاعران آئینی تعلق دارد و از تبار آنان است و حلقه‌ای از زنجیره این شاعران محسوب می‌شود. او که متولد ۱۳۵۶ است، تاکنون دفترهای یک باغ زخم‌تر، روی شانه اروند، ابرهای ساحلی، زمزمه کاشی‌ها، باغ سحرخیز، از پشت سایه‌ها، مکاشفه‌ای رنگارنگ، اجاق کوهپایه، و... را از خود به چاپ رسانده است. از این پس، شعر او را در دفتر شمس‌الشرف - که حاوی شماری از اشعار آئینی انصاری نژاد از دفترهای پیشین او و نیز تعدادی شعرهای تازه است - در دو بخش «درونمایه» و «هنر شاعری و ویژگی‌های کلامی» بررسی خواهیم کرد.

الف. درونمایه شعرهای آئینی محمدحسین انصاری نژاد

انصاری نژاد یک روحانی درس خوانده حوزه‌های علمیه است با روحیه و ایمان و اعتقاد انقلابی. او خود را یکسره به اسلام و تشیع و انقلاب و امام و رهبری و مفاهیمی چون «ولایت» و «امامت» و «مهدویت» متعهد می‌داند و شعر او از تعهد دینی سرشار است. شعر در دست او، ابزار کارآمدی برای دفاع از ارزش‌ها و آرمان‌های دینی و انقلاب اسلامی محسوب می‌شود. شعر او شعر ایمان و باور و صمیمیت و همدلی با باورهای مردم با ایمان است.

انصاری نژاد شاعر پرکاری است و در مجموعه شمس‌الشرف در حیطه وسیعی شعر آئینی سروده است. مضامین و محتوای اشعار او از وحی و نبوت و قرآن و

امامت و ولایت و مهدویت و ظهور گرفته تا یکایک ائمه معصومین و مناسبت‌های مختلف مذهبی و انقلابی را دربر می‌گیرد. در نظر او، شعرائینی، برخلاف گذشته، در محدوده مدیحه و مراثی محدود نمی‌شود و تنها از زاویه «محبت» و «احساسات» و «عواطف» به آئین و دین و مذهب نمی‌نگرد، بلکه به رکن دیگری از دینداری، غیر از «محبت»، که همانا «معرفت» باشد، توجه کافی دارد و درست به همین دلیل او درباره «قرآن» و «نهج البلاغه» و «دعا و مناجات» و مناسبت‌ها و حوادث مرتبط با امور دینی از قبیل «واقعه مسجد گوهرشاد» نیز شعر می‌گوید (ص ۱۴۰).

چیست در اسلیمی این گنبد و معماری اش
شب نشین نقشبندی‌های این گلدسته‌ام
پشت خط نسخ این ایوان و پیچاپیچ آن
هر کتیبه رسم نستعلیق زلف دلبری ست
شهر در خواب تغافل بود در آن گیرودار
سخت مسموم است آفاق مجازی، هوش دار
دست‌ها در پرده می‌بینم به تحریف قیام
از قیام سرخ گوهرشاد بنویس ای رفیق
این خطوط روشن طاق مقرنس کاری اش
با طنین دلنشین ساعت دیواری اش
جویباری هست و چشمم خیره بر سرشاری اش
می‌گشدد آخر مرا این شیوه دلداری اش...
هست مدیون صدایی شب شکن بیداری اش
بنگر ابرفتنه را با جوش نرم افزاری اش
محو فرهنگ فرنگ و کیش آدم خواری اش
تا به نسیان در غبارفتنه‌ها نسپاری اش